

5e JAARGANG

NUMMER 1

JANUARI 1969

DAAD EN GEDACHTE

orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

DAAD

EN

GEDACHTTE

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTTE.

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

D E D I N G E N D I E M E R T E N S
N I E T D W A R S Z I T T E N

OP MAANDAG 2 december werd er in Eindhoven een nieuw gebouw van het N.K.V. geopend. De N.K.V.-voorzitter P.J. Mertens hield bij die gelegenheid een toespraak, waarin hij o.a. zei:

"Als de jongeren het NKV verwijten, dat het zijn weerstand en daadkracht verloren heeft, dat wij ons met huid en haar hebben overgegeven aan een kapitalistische maatschappij, dat wij bij het nastreven van onze ideeën ook kapitalisten zijn geworden en bang zijn voor een wezenlijke aantasting van de bestaande maatschappelijke orde en 'het spel van de schijn-democratie' meespelen, dan moeten wij toegeven dat wij dat doen. En wij zullen nog veel vaker de schijn op ons laden, dat wij dit van harte doen. Ik ben er mij van bewust voortdurend 'vuile handen' te maken, omdat wij geen wegen meer zien om de gevestigde orde anders dan met haar eigen middelen te verbeteren en te bestrijden."

De rede moet een bijzonder onaangename sinterklaasverrassing geweest zijn voor al die lieden, die sedert jaar en dag de praktische kritiek van zelfstandig strijdende arbeiders en de theoretische kritiek van groepen als de onze, die het optreden van zowel de arbeiders als de vakbeweging trachten te analyseren, hebben afgewezen. Strijdende arbeiders zouden misleid en tegen de vakbeweging opgestoot zijn, de critici der traditionele organisaties zouden zich óf aan laster schuldig maken óf er niet het flauwste benul van hebben, wat zich in werkelijkheid achter de façade der statige vakbondsgebouwen afspeelde.

Zij beleven kwade dagen. In de eerste plaats heeft voorzitter Mertens in een taal die moeilijk kan worden misverstaan te kennen gegeven, dat de critici der vakbeweging de waarheid verkondigen. Tot overmaat van ramp komt daar dan nog bij dat zij hem niet van laster of onkunde kunnen beschuldigen. Als iemand weet, wat er zich afspeelt, dan hij wel. Hij is op de hoogte van alle geheimen, die de zorgvuldig gesloten deuren der bestuurskamers verborgen houden. Hij weet wat er zich afspeelt in de Sociaal-Economische Raad aan het Haagse Bezuidenhout, waar het overleg met de werkgevers wordt gevoerd. Hij is er zelf nauw bij betrokken; hij neemt er om zo te zeggen dagelijks aan deel.

Na zich jarenlang allerijverigst te hebben ingespannen om de vakbeweging voor te stellen als de toegewijdste, onbaatzuchtigste en integerste organisatie waarover de arbeidersklasse beschikt, zijn hun opeens hun argumenten uit de hand geslagen. Als beloning voor hun onvermoeid pogen om te doen geloven, dat de vakbeweging de enige organisatie zou zijn, die werkelijk in staat is om praktische successen te boeken, hebben zij niet gekregen, wat zij verwachtten. Waarop zij had-

den gehoopt was mogelijk een "wonderfee" van marsepein, die hen 't zoveel-duizendste lid kwam aanbieden. Dat stond hoog genoteerd op hun verlanglijstje. Inplaats daarvan ontvingen zij de roe van voorzitter Mertens in de vorm van een donderrede.

De heer Mertens heeft in vakbewegingsland niet alleen voor sinterklaas gespeeld. Naarmate de dagen van deze decembermaand van 1968 voortschreden en ándere feestdagen in het verschieft kwamen, heeft hij het sinterklaaspak uit- en dat van de kerstman aangetrokken om met het uitdelen van surprises nog even te kunnen voortgaan. Op vrijdag 13 december publiceerde "Het Parool" een groot interview met hem (van de hand van de sociaal-economische commentator drs. J. Beishuizen), waarin opnieuw een aantal verrassingen was verpakt.

"De vakbeweging", zei Mertens tegen zijn interviewer, "heeft honderden overwerkte mensen met dikke tassen onder de arm onderweg, die niet meer kunnen waarmaken, dat ze wat doen voor de werknemer."

Na een slechte St. Nicolaas is het ook al geen vrolijke kerst, die het lagere vakbondskader, de kleine functionarissen en propagandisten, thans te wachten staat. Wilt u het wel geloven lezer, dat zij zo langzamerhand de Oudejaarsdag met angst en beven hebben zien naderen, bevreesd voor wat Mertens voor die speciale gelegenheid wel weer in petto zou kunnen hebben? Jarenlang zeiden zij tot de arbeiders, dat de inspraak van de vakbeweging in de Stichting van de Arbeid toch maar de allerbelangrijkste na-oorlogse verworvenheden voor de Nederlandse werknemers had opgeleverd. Nu verklaarde Jan Mertens opeens tegenover drs. Beishuizen: "De werkgevers hebben er de vruchten van geplukt." Met andere woorden: die propagandisten werden in hun hemd gezet na jarenlang al op de tocht te hebben gestaan.

Wat mag, vraagt men zich af, de reden zijn, die de heer Mertens tot zijn - wat Beishuizen noemde: "bijzonder prikkelende uitspraken" - heeft verleid? Is er sprake van een frontverandering van de vakbeweging, van een radicalisering? Wij beantwoorden die vraag ontkennend. Dat geldt uiteraard voor het C.N.V., welks voorzitter J. van Eibergen op maandag 16 december in de vergadering van zijn verbondsraad in Utrecht nadrukkelijk gezegd heeft, dat men er voor moest waken, dat geen nieuw soort klassenstrijd kwam 1), het geldt voor het N.V.V., dat stoere taal heeft laten horen rond de onderhandelingen over de metaal-c.a.o., het geldt in niet mindere mate voor de heer Mertens. Er is naar onze overtuiging geen kwestie van, dat het tientallen jaren lange proces van het ingroeien van de vakbeweging in de bestaande maatschappelijke orde opeens zou kunnen worden afgeremd, stopgezet en vervolgens eventueel omgekeerd. Er is geen sprake van dat dit mogelijk zou zijn als de vakbewegingstop iets dergelijks zou willen. Maar er is ook geen sprake van, dat de vakbeweging dit wil.

Om deze bewering te staven kunnen wij allereerst dezelfde heer Mertens als getuige oproepen, die zich zo schijn-radicaal gedraagt. Daar in Eindhoven, waar hij de nauwe verstrengeling tussen vakbeweging en kapitalistische maatschappij in ronde woorden toegaf, zei hij in één adem (men herleze het hierboven gebrachte citaat): "Wij zullen nog veel vaker de schijn op ons laden, dat wij dit van harte doen." Dat is maar voor één uitleg vatbaar. Wat Mertens zei was dit: wij spelen handjeplak met de kapitalisten en dat zullen wij blijven doen. Daarbij zal het vaak genoeg ook nog lijken of wij plezier in dat spelletje hebben, maar dát is niet waar. Nu maakt het natuurlijk voor de arbeiders weinig uit of de vakbeweging hen met genoeg aan hun vijanden uitlevert dan wel handenwringend. Toen de zonen van Jakob hun broeder Jozef als slaaf verkochten deden zij dat wenend, als men het bijbelverhaal geloven mag. En waarom zou men niet? Lang voor er in Moskou één satirisch tijdschrift verscheen, dat de naam van "De Krokodil" kreeg, waren er ook elders op de wereld al krokodillen en wij zijn de laatsten om te ontkennen, dat er

1) Eibergen spreekt van een nieuw soort klassenstrijd, omdat hij van mening is, dat de klassenstrijd van het verleden al lang begraven is. Onzin natuurlijk, al hebben de bonzen voor dat begaven wel hun best gedaan.

in de vakbeweging al vaker krokodillentranen vergoten zijn. Dus waarom niet? Doch voor de arbeiders is dat niet zo belangrijk. Er verandert weinig, zoals er duizenden jaren geleden voor de bewuste Jozef weinig veranderde, ondanks het geweest. Dat moet de heer Mertens, zouden wij zo zeggen, nog beter weten dan wij.

De heer Mertens heeft méér gezegd, waaruit ondubbelzinnig blijkt, dat de vakbeweging bepaald *n i e t* van zins is om te keren op de weg die haar met pak en zak in de burgerlijke maatschappij gevoerd heeft. Men luistere slechts.

"Ik wil", sprak hij tot drs. Beishuizen, "niet af van de ondernemingsgewijze produktie." En in de verbondsraadsvergadering van het NKV - in Utrecht gehouden op dezelfde maandag (16 december) dat ook het CNV daar zijn verbondsraadsvergadering hield - zei Mertens: "Op het terrein van het sociaal-economisch leven ofte wel het bedrijfsleven heeft de vakbeweging in het bijzonder de plicht om mee te werken aan de verandering van de structuren, aan de democratisering ervan. En zij zal dat ook doen. Zij wil dit ook hier doen in de geest van *s a m e n w e r k i n g* (spat. van ons, D. & G.), dus liefst in *o v e r l e g* (spat. van ons) met haar natuurlijke tegenspelers op dit gebied, de werkgevers."

Wie gelooft er in alle ernst, dat de "sfeer van overleg en samenwerking met de werkgevers" een "wezenlijke aantasting van de bestaande maatschappelijke orde" betekent? Met dergelijke uitspraken bevestigt de heer Mertens alleen maar, wat hij in Eindhoven ook al gezegd heeft, namelijk dat hij haar *n i e t* wil aantasten.

Maar als de dingen zó liggen, wat is dan de betekenis van de "schokkende taal", die Mertens heeft gebezigd? Wat bedoelt hij als hij van een nieuwe opstelling van de vakbeweging spreekt en wat betekent het, wanneer hij zegt, "de mensen van de vakbeweging kunnen niet meer waar maken, dat ze wat voor de arbeider doen, maar dat moet anders worden"?

Drs. Bosma, de voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Ondernemingen heeft naar aanleiding van Mertens uitspraken opgemerkt, dat het huidige ledenverlies van de vakbeweging hem tot zijn jongste opstelling heeft gecoopt. In zijn op maandag 16 december in Utrecht gehouden rede heeft Mertens erkend dat er tussen zijn St. Nicolaas- en Kerstsurprises en het ledenverlies van de vakbeweging "enige relatie" bestaat. Tegelijkertijd echter heeft hij de simpele verklaring van drs. Bosma "erg goedkoop" genoemd. Mertens heeft gelijk. De zaak is veel gecompliceerder dan enkel ledenverlies alleen. De zaak is deze - zoals wij in een ándere beschouwing over vakbewegingsproblemen, elders in dit nummer, ook al uiteenzetten - dat de vakbeweging haar taak in de kapitalistische maatschappij en haar overleg met de ondernemers alleen maar *dán* goed vervullen kan, wanneer zij voor een organisatie wordt gehouden die zich tegenover 't ondernemersdom en de kapitalistische maatschappij opstelt. Om zich op de bodem van de kapitalistische realiteit te kunnen plaatsen heeft zij de vakbondsmythe nodig. Zij kan de arbeiders alleen maar *dán* met huid en haar aan het kapitaal verkopen, wanneer zij de schijn wekt het tegendeel te doen. Veel gevaarlijker dan het ledenverlies, waarvan zowel drs. Bosma als de heer Mertens beiden spreken, is het verlies van de "mythe", waarvan dat ledenverlies alleen maar het symptoom is.

De Utrechtse rede van de heer Mertens brengt vrijwel aan een stuk door het bewijs, dat de zaken zó inderdaad liggen als hier door ons geschetst wordt. "Het ware beter geweest", zo riep hij uit, "dat ook de heer Bosma zich over het ledenverloop van de vakbeweging zorgen zou hebben gemaakt. Of zou hij liever 'n vakbeweging zien, die geen greep heeft op een groot aantal werknemers, als in Frankrijk bijvoorbeeld met de daaraan verbonden gevolgen als die welke de mei- en juni-dagen van dit jaar te zien gaven?"

Daar hebben wij des poedels kern. Wat de heer Mertens wil is een vakbeweging met een steviger greep op de arbeiders dan zij nu heeft om gebeurtenissen als die in Frankrijk te voorkomen. Dat zegt dan dezelfde heer Mertens, die in de aanhef van zijn rede diezelfde gebeurtenissen in Frankrijk en elders gebruikt heeft om te betogen, dat de wereld zo aan het veranderen is en dat zowel de vakbeweging als

de werkgevers daar toch vooral hun conclusies uit moeten trekken. Leest men die aanhef van zijn toespraak op zichzelf, dan is men geneigd om te concluderen, dat de heer Mertens mee wil gaan met de veranderingen van de tijd. Hij roept de werkgevers zelfs toe, dat zij daar ook begrip voor moeten hebben. Maar meegaan met de veranderingen, die de maatschappij doormaakt, dat betekent voor de heer Mertens een zodanige opstelling van vakbeweging en patroons sámen, dat de maatschappelijke veranderingen geen ongunstige keer kunnen nemen. Hij beoogt, hij zegt het met zoveel woorden, te voorkomen, dat de leden van de vakbeweging vervreemden.

Wat Mertens wil, in één woord is de oude vakbondsmythe wat oppoetsen om de vakbeweging beter te doen functioneren in het huidig tijdsgewricht. Hij wil dat in het belang van de vakbeweging én in het belang van de werkgevers. Daarom is de beschuldiging, die men hem in de verbondsraad voor de voeten heeft gegooid, de beschuldiging namelijk, dat hij met zijn krasse uitspraken het prestige van de vakbeweging in het algemeen en van het NKV in het bijzonder schade zou hebben berokkend (zoals o.a. vakbondsbestuurder J. Nooy gezegd heeft) ten enenmale onjuist. Niet met minachting van de mogelijke gevolgen voor het prestige heeft Mertens gesproken, maar juist met beide ogen op dat prestige gericht. Niet zozeer het persoonlijke prestige van bepaalde functionarissen dan, maar 't prestige van de vakbeweging in de ogen van de arbeiders. Hij wilde bij de arbeiders weer wat beter in het gevlei komen en hij wist wel, dat het prestige van de vakbeweging bij de werkgevers daar nauwelijks schade onder zou lijden. Dat hij het goed zag is bewezen. Heeft drs. Bosma, nadat hij zijn verrassingen had uitgepakt niet gereafeerd met een: "de soep wordt nooit zo heet gegeten als zij wordt opgediend"? Drs. Bosma ként blijkbaar zijn pappenheimers.

In zijn interview met drs. Beishuizen sprak Mertens over "de dingen, die hem dwars zitten". Zo was het bewuste stuk in "Het Parool" ook getiteld en aan die titel hebben wij met een kleine variant de titel van óns stuk ontleend.

Wat zit Mertens dwars? Dat hij in de Sociaal-Economische Raad tegenover zich als voorzitter een drs. De Pous vindt, die tegelijk als commissaris geïnteresseerd is bij een grote kapitalistische onderneming, waarmee de vakbeweging mischien 'n bepaalde zaak wil regelen, die aan het oordeel van de S.E.R. moet worden onderworpen. Mertens vindt dat een onzuivere situatie. Hij bedoelt er zoveel mee als dat hij als schaaap bij de wolf te biecht moet gaan. Komt hij, vraagt men, zo opeens tot die ontdekking? Dat is toch al twintig jaar lang zo? Sinds het einde van de tweede wereldoorlog hebben de vakbondsschappen zich toch in Stickers Stichting van de Arbeid door de wolven laten opvreten? Zou Mertens daar waarachtig dan nooit eerder iets van hebben gemerkt? Natuurlijk wel, maar de huidige situatie van de vakbeweging in de huidige maatschappij maakt dat hij er iets van moet zeggen. Ziedaar alweer een bevestiging van wat wij zopas stelden.

Er is behalve 'n aantal bijkomstigheden, waarover hij met drs. Beishuizen gepraat heeft, nog méér dat Mertens dwars zit. Hij klaagde erover in Eindhoven. Hij zei daar verontrust te zijn door "de naar schatting wel 90 procent van de ouderen en jongeren, die voor geen enkele dynamiek meer zijn te porren en bespeeld worden (via de reclame) door bepaalde belangengroepen en door handige mensen, die als het ware het gebrek aan zelfstandig denken en handelen tot een soort deugd, een soort gezond verstand verheffen en zo de massa voor de bestaande maatschappelijke orde weten te bewaren..."

Het is gewoon om versteld te staan, zeker ná de jongste mei- en juni-gebeurtenissen in Frankrijk. Wat bleek daar? Negentig procent van de jongeren en de ouderen dáchten zélf en handelden zélf. Dat was voor de vakbeweging geen geruststelling, néé, het maakte haar juist ongerust. En Mertens óók, getuige zijn vermaan aan drs. Bosma.

Interessanter echter dan de dingen, die Mertens dwars zitten zijn de dingen die hem niet dwars zitten. Het zit hem kennelijk niet dwars, wat de ondernemingsgewijze productie voor de arbeiders betekent. Het zit hem niet dwars, dat in de

vakbeweging voor zelfstandig denken en handelen geen plaats is. Het zit hem niet dwars, dat handige vakbondsbestuurders de arbeiders aan de maatschappelijke orde binden en hem "daarvoor weten te bewaren", ondanks al zijn gepraat over "vernieuwing van de vakbeweging". Juist dat gepraat is het voorbeeld van zo'n handige jongen, die de massa "bespeelt", zoals hij het terecht zelf noemt. Wat Mertens in werkelijkheid dwars zit is het toenemend zelfstandig optreden der arbeiders. Wat hem niet dwars zit is de integratie der vakbeweging in de burgerlijke-, in de kapitalistische maatschappij. Wat hij de kapitalisten toeroept is: laten we het samen een beetje anders doen, dan wordt on spelletje minder gauw doorzien.

=====

H E T R U S S I S C H E G O U D

S T I N K T O O K N I E T

GOUD stinkt niet, zegt het bekende spreekwoord. Dat geldt voor 't Russische goud al net zo goed als voor wat voor ander goud ook. In de "Sunday Times" van 8 december stond een bericht van de Franse correspondent van dat blad volgens hetwelk Rusland besloten had "stappen te ondernemen tot steun van de Franse franc uit erkentelijkheid voor bepaalde economische maatregelen van generaal de Gaulle ten voordele van de Russische economie." Er waren, zo berichtte de correspondent uit Parijs, besprekingen gevoerd tussen de Russische ambassadeur Valerian A. Zorin en eerste minister Couve de Murville, die er tenslotte toe leidden, dat Rusland bereid was om bepaalde Franse kapitaal- en consumptiegoederen te kopen om de Franse betalingsbalans weer in evenwicht te brengen.

We hebben (elders in dit nummer en ook vroeger al eens) er op gewezen, dat Rusland bepaalde belangen had bij het gaullistische regiem in Frankrijk

en er bepaald niet op uit was om dit regiem ten val te brengen. Het bovenstaande bericht vormt daarvan de zoveelste bevestiging en werpt nog weer eens een helder licht op de houding van de Franse C.P. in mei en juni van 1968.

Volgens het bericht had Rusland zich bereid verklaard de goederen zo nodig met goud te betalen om de Franse goudpositie te verbeteren. De goederen waarvoor Rusland interesse getoond heeft worden voornamelijk geproduceerd door de Renault-fabrieken en zijn hoofdzakelijk machines, die van betekenis zijn voor de Russische auto-industrie. De order kwam af... net op het moment, dat de Renault-arbeiders in een protest-staking waren in verband met het feit, dat bepaalde toezeggingen uit de mei-dagen nog niet waren nagekomen. De stap van Rusland zal de Renault-directie een hart onder de riem gestoken hebben en duidelijk hebben gemaakt, dat als het er op aan komt Renault van het bolsjewistische vakverbond CGT niet zoveel te vrezen heeft. Wat die directie vermoedelijk trouwens al wel wist.

=====

VERANTWOORDING VAN DE VOOR "DAAD EN GEDACHTE"

BINNENGEKOMEN GELDELIJKE BIJDRAGEN

(4e kwartaal 1968)

J.J.A. te A. f. 15.-; B.v.B. te M. f. 10.-; C.B. te A. f. 42.-; C.v.d.B. te A. f. 5.-; J.B. te D.H. f. 2,50; P.G. te W. f. 10.-; G.H. te Z. f. 6.-; T.K. te B. f. 20.-; J.M. te A. f. 21.-; W.M. te G. f. 2,50; K.N. te B. f. 10.-; N.N. f. 4.-; F.R. te N. f. 5.-; H.E.R. te D.H. f. 10.-; J.W.-Z. te R. f. 3.-; R.W. te A. f. 31,50; J.M. te F. f. 20.-; H.M.-S. te F. f. 10.-; T.J.M. te B. f. 21.-; G.A. de P. te B. f. 25.-; I.A.S. te R. f. 10.-; Div. f. 3.-. Totaal f. 286,50.

T e n d e r d e n m a l e :

O V E R B O L S J E W I S M E E N F A S C I S M E

"De stromannen der bolsjewistische autocratie hebben zich bedriegelijk gemaskeerd als vrienden van het arbeidende volk. Ze bedriegen de arbeiders nog steeds."
(Oproep van het revolutionair comité van Kroonstad.)

IN ONZE BESCHOUWING "Over bolsjewisme en fascisme" (zie "Daad en Gedachte" van oktober 1968) schreven wij, dat vele mensen de landen achter het zogenaamde ijzeren gordijn wel niet democratisch achten, maar toch die landen menen te moeten bestempelen als niet-kapitalistisch. Dit geldt dan niet alleen voor de volgelingen van de Vierde Internationale, zelfs niet alleen voor vele zogenaamde links-socialisten, maar ook voor de burgerlijke wereld. Een hoogleraar in de economie als prof. J. Pen schrijft rustig over het "niet kapitalistische Polen" en een groot-ondernemer als ir. Hupkes - o.a. directeur van de Koninklijke Maatschappij De Schelde en van de NV Rijn-Schelde - vindt 't doodgewoon om te verklaren: "Uiteindelijk moet je gehonoreerd worden naar je capaciteiten. Dat zien we zelfs in Rusland, laat staan in een kapitalistische maatschappij." En zo worden de bolsjewistische staten en de zogenaamde democratische staten steeds weer tegenover elkaar gesteld; de bolsjewistische als niet-kapitalistisch en de "democratische" als kapitalistisch.

Nu is het niet alleen een conclusie van Marx, dat het wezenskenmerk van het kapitalisme is, dat het alles tot een waar maakt, ook de arbeidskracht en dat dus daar waar sprake is van loonarbeid, ook sprake is van kapitalisme. Het is namelijk een stelling, die men ook kan vinden in leerboeken van de burgerlijke economie. Zo schrijft een zekere J. van Zwijndregt in een "Beknopt lees- en leerboek der economie":

"Men kan zeggen dat hiermede de kapitalistische productiewijze een aanvang neemt waarbij de ondernemer, die over de productiemiddelen beschikt, de productie organiseert en daartoe arbeiders in loondienst neemt."

Het is duidelijk, dat ook Van Zwijndregt een scheiding ziet tussen de productiemiddelen (die in het bezit zijn van de ondernemers) en de arbeiders (die in loondienst worden genomen). Wie dus - zoals wij - als juist erkent, dat de loonarbeid de basis van het kapitalisme is, die kan niet anders dan tot de conclusie komen, dat er in de bolsjewistische staten evengoed sprake is van kapitalisme als in de zogenaamde democratische staten. Niemand zal toch durven ontkennen, dat bijvoorbeeld in Rusland de loonarbeid bestaat. Evenmin kan men beweren, dat daar de scheiding tussen de producenten en de productiemiddelen is opgeheven. Dat de particuliere ondernemer er is uitgeschakeld en zijn functie is overgenomen door de staat heeft tenslotte niets veranderd aan de positie van de arbeiders. Het enige verschil is, dat zij nu hun arbeidskracht aan de staat moeten verkopen. Maar dat moeten de arbeiders in de "democratische" staten ook wanneer zij werkzaam zijn in een staatsbedrijf. Geen mens kan toch ontkennen, dat de positie van een post-beamte hier in Nederland of van een arbeider van de genationaliseerde Renault-fabrieken in Frankrijk in niets verschilt van die van een arbeider in een particuliere onderneming. En toch praten onze "linkse" broeders, professoren en groot-ondernemers altijd nog over de niet-kapitalistische bolsjewistische landen. Het sprookje van het "socialistische vaderland" schijnt een bijzonder taai leven te hebben.

NEEMT MEN het ons reeds kwalijk, dat wij spreken van kapitalistische bolsjewistische staten, nog erger wordt het, wanneer wij de mening verkondigen, dat er tussen 't bolsjewisme en het fascisme geen wezenlijk verschil bestaat. En toch... wanneer men in de grote Van Dale het woord "fascisme" opzoekt, dan leest men als verklaring: "Politiek systeem berustende op ultra-nationalistische, autoritaire en onverdraagzame (inz. anti-communistische) beginselen, zoals dit van 1922 tot 1943 in Italië bestond en elders nagevolgd werd." Vervangt men echter de woorden "inz. anti-communistische" door bijvoorbeeld "inz. anti-Trotskyistische" en de woorden "zoals dit van 1922 tot 1943 in Italië bestond" door "zoals dit van 1917 tot heden in Rusland bestaat", dan heeft men een duidelijke karakteristiek van 't bolsjewisme. Want wie zou durven ontkennen, dat het ultra-nationalisme in de bolsjewistische staten hoogtij viert? Dat het autoritair is, ach, daarover behoeven we toch niet meer te praten. En onverdraagzaam, alle mensen, wie is nog nooit uitgescholden voor Trotskyist, sociaal-fascist, Titoïst of contra-revolutionair, die er ook maar even blijk van gaf er een andere mening op na te houden? Ja maar, zal deze of gene lezer wellicht opmerken, ondanks dat alles hebben ze zich toch altijd de felste bestrijders van het fascisme betoont. In de eerste plaats dit: we hebben ons laten vertellen en het ook meer dan eens gelezen, dat er in de Verenigde Staten van Noord-Amerika verschillende misdadigersorganisaties bestaan, die elkaar bij tijd en wijle letterlijk op leven en dood bestrijden. Wil het feit, dat deze misdadigersorganisaties elkaar fel bestrijden nu zeggen, dat zij wezenlijk van elkaar verschillen? Natuurlijk niet. Wanneer het voordeliger is sluiten ze op een gegeven moment een overeenkomst en werken weer samen, zoals ook Stalin in 1939 zijn vriendschapsverdrag met Hitler sloot. Maar er is meer. Wij hebben de onhebbelijke gewoonte om niet af te gaan op hetgeen de bolsjewiki van zichzelf beweren of op hun schreeuwerige leuzen. Wij gaan liever af op hetgeen zij doen, op de feiten. En daarop afgaande kunnen wij tot geen andere conclusie komen, dan dat de bolsjewiki nimmer de felste bestrijders van het fascisme zijn geweest. In het oktobernummer van het vorige jaar van ons blad hebben wij reeds gewezen op het eren door de bolsjewiki van de nationaal-socialist Leo Schlageter en hebben wij er aan herinnerd hoe de bolsjewiste Ruth Fischer op een vergadering voor nationaal-socialistische studenten zei, dat wanneer zij - de studenten - strijd wilden voeren tegen 't Jodenkapitaal, zij reeds klassenstrijder waren en thuis hoorden in de KPD. Men begrijpe goed: er werd niet gesproken over het kapitaal in het algemeen, maar over Jodenkapitaal. Maar er zijn meer voorbeelden, die minstens zo veelzeggend zijn.

- o -

OP DE OCHTEND van 3 oktober 1935 vielen Italiaanse troepen Abessinië aan. De gehele "democratische" wereld was verontwaardigd. Doch niet alleen de "democratische" wereld, maar ook de Unie van Socialistische Sovjet Republieken gaf duidelijk blijk van zijn verontwaardiging over de aanval van het "misdadige Italiaanse fascisme op het arme Abessijnse volk". De Volkenbond te Genève besloot over te gaan tot sancties. Bij de voorbereiding van die sancties speelde de Sovjet Unie een belangrijke rol. De bolsjewistische partijen in de "democratische" landen vielen hun regering regelmatig aan, omdat ze hun handelsbetrekkingen met Italië niet radicaal genoeg verbraken en ook de Russische pers eiste van alle landen de strengste doorvoering van de sancties. En toen - op 2 mei 1936 - publiceerde het secretariaat van de Volkenbond in opdracht van de "sanctie-commissie" wat de Europese landen in februari 1935 (dus vóór de aanval op Abessinië) aan Italië geleverd hadden en wat die landen in februari 1936 (dus in de sanctieperiode) naar Italië hadden uitgevoerd. Toen bleek, dat bijvoorbeeld Roemenië zijn uitvoer naar Italië met tweederde had verminderd, Joegoslavië met achtnegende, Engeland met elftwaalfde, Frankrijk met tweederde, Nederland met zeszevende. Doch Rusland, de Unie van Socialistische Sovjet Republieken had in februari 1936 niet minder maar

ongeveer 17% méér aan Italië geleverd dan in februari 1935. Alle Europese landen (behalve Oostenrijk, dat nadrukkelijk had verklaard niet aan de sancties te zullen meedoen) hadden hun uitvoer naar Italië drastisch beperkt, behalve Rusland, het "vaderland aller proletariërs". Zo werd met de mond het anti-fascisme beleden, maar metterdaad het "misdadige Italiaanse fascisme" bij zijn aanval op Abessinië door Sovjet-Rusland gesteund. Het was niet de eerste keer, dat de bolsjewiki het fascisme steunden en het zou ook niet de laatste keer zijn.

- o -

OP 20 en 21 juni 1936 werd te Parijs een door de bolsjewiki georganiseerde "asylrecht-conferentie" gehouden. Op die conferentie werd besloten de burgerlijke regeringen de eis te stellen, dat "de politieke vluchteling grensoverschrijding niet geweigerd mag worden" en dat hij "het land waar hij asyl gezocht heeft, niet mag worden uitgewezen." Voorwaar, een nobel streven. Maar voor de bolsjewiki gold: luister wel naar mijn woorden, maar zie niet naar mijn daden. Want de conferentie was nog maar enkele maanden achter de rug of het Duits-talige orgaan "Rote Fahne" van de Tsjechoslowaakse Communistische Partij schreef in het nummer van 3 sept. 1936:

"Deze heer Pfemfert geeft zich in Karlstad uit voor een onschuldige zich niet met politiek bemoeiende emigrant, drijft daar een zaak in foto-artikelen en speelt het arme lammetje, dat geen vlieg kwaad doet. Thans echter voert hij een actie voor de Trotzki-bandieten, als 'vriend van Trotzki'. Voor actieve vrienden van de Gestapo-agent Trotzki kan in Tsjechoslowakije geen asylrecht zijn. Voor mensen, die tot een organisatie behoren, welke moorden op staatslieden organiseert, mag geen plaats in Tsjechoslowakije zijn. Eruit met de Trotzki-agent Pfemfert."

Zo ziet men, de bolsjewiki eisten van de burgerlijke regeringen het asylrecht, maar gold dat asylrecht hun onwelgevallige personen, dan traden diezelfde bolsjewiki op als de verraders, als de aanbrengrers van politieke vluchtelingen.

Een enkele ontsporing van de Tsjechoslowaakse bolsjewiki dacht u? Vergeet het maar. Op 30 september (dus in dezelfde maand als het hierboven genoemde geval) stuurde de opper-bolsjewist Stalin een nota naar de burgerlijke regering van Noorwegen - waar Trotzki asyl gevonden had - waarin hij o.a. zei:

"De Sovjet-regering stelt vast, dat een langere verblijfsvergunning aan Trotzki, de organisator van terroristische aanslagen, de vriendschappelijke betrekkingen tussen de Sovjet-Unie en Noorwegen kan schaden en tegen de moderne opvattingen van normale internationale betrekkingen indruist.....

De Sovjetregering hoopt, dat de regering van Noorwegen niet zal nalaten, de uitgebreidste maatregelen te treffen, OM TROTZKI HET RECHT TE ONTNEMEN, VOORTAAN OP NOORWEGENS GRONDGEBIED TE VERBLIJVEN."

En dat terwijl op de Parijse "asylrecht-conferentie" het volgende werd vastgesteld:

"De verbintenis van een asylvergunning zou een LEEG BEGRIP zijn, wanneer deze, voor de betrokken staat, niet de Plicht inhield de verblijfzoekende vluchteling in het land op te nemen. Tot heden heeft slechts de SOVJET-UNIE HET PRINCIPE VAN HET ASYLRECHT VOOR HAAR GEBIED AANVAARD EN VASTGELEGD."

Ook hier weer: luister wel naar mijn woorden, maar zie niet naar mijn daden. Want ondanks al het geschreeuw over asylrecht, trad men zélf dat recht met voeten. Niet alleen bracht de Tsjechoslowaakse partij Pfemfert aan, niet alleen oefende de Sovjetregering druk uit op Noorwegen om Trotzki uit te wijzen, maar ook

liet de Sovjet-Unie niemand op haar grondgebied toe, die zich niet met verstrekkende partijprotectie kon legitimeren. Toen in nazi-Duitsland de heksenjacht op de politieke tegenstanders begon speelden zich meermalen verschrikkelijke tafereelen af aan de Russische grens. Vele vluchtelingen meldden zich aan de grenspoort waarop geschreven stond: "Proletariërs aller landen verenigt u!" Maar de vluchtende Duitse proletariërs, die meenden naar het "vaderland aller proletariërs" te kunnen gaan vergisten zich. Onverbidde werden ze teruggestuurd en overgeleverd aan de nazibeulen. Soms vonden schermutselingen plaats tussen vertwijfelde vluchtelingen en de grenswacht, bijgestaan door rode gardisten. Dat was het asylrecht, dat de "Sovjet-Unie voor haar grondgebied had aanvaard en vastgelegd".

- o -

TOEN NA de tweede wereldoorlog bleek, dat in het na-oorlogse West-Duitsland vele mensen, die tijdens het nazi-tijdperk een belangrijke rol hadden gespeeld, opnieuw een hoge functie konden bekleden, is daar - terecht - nogal spektakel over gemaakt. De hardste schreeuwers hierover waren wel de bolsjewiki. Zij gingen echter voorbij aan het feit, dat in de DDR van Walter Ulbricht de zaak precies net zo lag. Daarover uit te weiden is onnodig, omdat wij daaraan reeds aandacht hebben besteed in het eerste artikel over "bolsjewisme en fascisme". Wel willen we nog opmerken, dat het verschijnsel van ex-nazi's, die in de bolsjewistische DDR weer een hoge functie konden bekleden, eigenlijk niets nieuws was. Iets dergelijks had zich ook reeds voorgedaan in het Rusland van na 1917.

Toen de maart-revolutie van 1917 uitbrak, reisde Lenin met zijn naaste medewerkers vanuit Zwitserland in een gepantserde trein door Duitsland naar het revolutionaire Rusland. Een zekere Saslawski, redacteur van het bankorgaan "Den" (De Dag) was toen de initiatiefnemer van een hetze van de bourgeoispers van alle landen tegen Lenin c.s. Door deze Saslawski werden Lenin en zijn medewerkers voor het eerst "agenten van de Duitse generale staf" genoemd. Op zichzelf natuurlijk niets bijzonders. Wij kennen de methoden van dit soort inktkoelies. Ook is 't niet verwonderlijk, dat er in het midden der dertiger jaren artikelen van dezelfde soort in de Prawda verschenen. Nu echter was niet Lenin het mikpunt, doch Trotzki. Och, ook het Rusland van Stalin beschikte wel over inktkoelies, die voor een goed belegde boterham gaarne bereid waren om met de regelmaat van een klok artikelen te schrijven over de "Gestapo-agent Trotzki". Het aardige van het hele geval is alleen, dat de schrijver van de artikelen over "de agent van de Duitse generale staf, Lenin" en de schrijver van de artikelen over de "Gestapo-agent Trotzki" één en dezelfde persoon was. Inktkoelie Saslawski van "Den" had het onder het Stalinregiem kunnen brengen tot hoofdredacteur van de "Prawda". Wanneer dus in de DDR van Walter Ulbricht belangrijke nazi's weer hoge posities kunnen bekleden, dan behoeft ons dat niet te verwonderen. Tenslotte was de heer Ulrich, de president van het gerechtshof, dat in augustus 1936 het doodvonnis over Sinovjev en Kamenev uitsprak, 'n voormalige contra-revolutionair, die als officier in het witte leger had gevochten tijdens de burgeroorlog. Zulke dingen zijn allemaal mogelijk in een "socialistische" staat, waar elke gewetenloze schoft het tot een hoge functie kan brengen, als hij maar trouw de partijleuzen kraait, geen moment van de partijlijn afwijkt en zuiver alle zwenkingen van de partij meemaakt.

- o -

IN "RUNDSCHAU", het in die tijd in Bazel verschijnende officiële orgaan van de Kommunistische Internationale, in nummer 37 van de 5e jaargang, kon men op 20 augustus 1936 een artikel lezen waarin getracht werd het bewijs te leveren van Trotzki's en Sinovjevs verbanden met het fascisme. Natuurlijk kon men niet anders verwachten van de bolsjewistische inktkoelies. Er waren ontelbaar vele Saslawski's, die overal ter wereld de leugens navertelden, die hun door hun opperste bazen in Moskou waren voorgekauwd. Maar het spreekt toch wel boekdelen, wanneer

men in hetzelfde nummer van "Rundschau" een oproep leest aan de Italiaanse fascistten om met de anti-fascisten samen te werken. Het fraais luidt aldus:

"De Italiaanse C.P. heeft een zeer belangrijke oproep aan het Italiaanse volk gericht, die grote politieke en geschiedkundige betekenis heeft. Deze oproep wijst de weg naar de redding van Italië en van de vrede door de verzoening en hereniging van het ganse volk - fascistten en anti-fascisten - voor de gezamenlijke strijd tegen de werkelijke vijand van het volk en de natie: het groot-kapitalisme..... 'Slechts de broederlijke hereniging van het Italiaanse volk, bereikbaar door een verzoening tussen fascistten en anti-fascisten, zal in staat zijn, in ons land de macht van de veelvraten te breken.....' In deze oproep worden voorts de grootste Italiaanse kapitalisten en een tabel van hun aanzienlijke winsten genoemd en hij vervolgt dan verder: 'Het zijn de kapitaal-magnaten, die de vereniging van ons volk verhinderen; ZIJ ZULLEN FASCISTEN EN ANTI-FASCISTEN TEGEN ELKAAR OPHITSEN om ons allen daarvoor ongehinderd uit te buiten.

Terwijl verder deze oproep het begrip der volksverzoening verduidelijkt, wijst men op de noodzakelijke likwidatie van de haat tussen fascistten en anti-fascisten... 'Reiken wij, kinderen van de Italiaanse natie, elkander de hand! Fascistten en kommunistten, katholieken en socialistten, mensen van alle richtingen, reikt elkander de hand! Geeft elkander de hand en marcheert schouder aan schouder, ter verovering van een bestaansrecht voor staatsburgers van een geciviliseerde natie, als de onze!

Wij hebben allen dezelfde eerezucht: Italië sterk, vrij en gelukkig te maken. De tegenwoordige heersers van ons land willen fascistten en anti-fascisten gescheiden houden. Volk van Italië werkt er aan mede, dat al uw kinderen elkaar de hand reiken, elkaar als naasten erkennen, en gezamenlijk strijden...!"

Het duidt toch wel op een ongelooflijke brutaliteit en op een speculatie op de afwezigheid van het geringste kritisch denken bij hun aanhang, om iets dergelijks te publiceren en in hetzelfde nummer van de "Rundschau" te schrijven over de zogenaamde verbindingen van Sinovjev en Kamenev met het fascisme. Vijf dagen nadat dit fraais werd gepubliceerd zouden Sinovjev en Kamenev wegens die zogenaamde verbindingen met het fascisme voor een Russisch vuurpeloton het leven laten.

- o -

DOOR ALLE jaren heen hebben we de bolsjewiki steeds maar horen praten over de wereldrevolutie en over "de diktatuur van het proletariaat". Nog heden ten dage wijst de bourgeois-pers van de "democratische" staten op het gevaar van het bolsjewisme, dat de hele wereld aan zich zou willen onderwerpen en wijst zij op de noodzaak zich daartegen te bewapenen. Och arme, alsof niet het bolsjewisme de beste steunpilaar is van het burgerdom, wanneer de arbeiders opstandig worden en een revolutie dreigt. Toen in de meidagen van het vorige jaar in het Quartier Latin te Parijs de studenten hun barricaden oprichtten en slag leverden met de oproerpolitie, toen het Franse bedrijfsleven volkomen stil lag door stakingen met bedrijfsbezettingen van 8 à 10 miljoen arbeiders, toen lieten de machthebbers van het Kremlin weten, dat het niet juist zou zijn als generaal De Gaulle ten val gebracht werd. En het moet duidelijk worden gezegd: de Franse bolsjewistische partij en de bolsjewistische vakcentrale, de CGT, hebben die wenk van Moskou meteen begrepen en alles in het werk gesteld om revolutionaire gebeurtenissen te voorkomen, de arbeiders zo gauw mogelijk als bezetters uit de bedrijven te krijgen en hen er weer in te laten gaan als gewillige arbeidsslaven. Het was echter niet de eerste keer, dat de bolsjewiki zich tegen opstandige arbeiders keerden. Hadden

ze niet in het voorjaar van 1920 mede de opstand van de Roer-arbeiders in Duitsland om zeep geholpen? Hebben ze tijdens de burgeroorlog in Spanje in de dertiger jaren niet alles in het werk gesteld om te voorkomen, dat zich daar een sociale revolutie zou voltrekken? Natuurlijk, Rusland leverde wapens aan het Republikeinse Spanje. Geloof u echter maar niet, dat dit gebeurde uit mededogen met het arme Spaanse volk, dat door de horden van Franco dreigde te worden overstroomd. Neen, die wapens liet Rusland zich duur betalen met goud. Maar dat niet alleen: naast die betaling met goud eiste en verkreeg de Russische regering "de exclusieve rechten op de exploitatie van de voornaamste mijnen van Murcia en Ciudad Real". (Zie een door de Russen nooit tegengesproken bericht in "Financial News" van 2 februari 1937). Neen, bij een sociale revolutie in Spanje hadden de Russen geen enkel belang, want dan zou hun de mogelijkheid ontglippen om de door de Spaanse mijnwerkers geproduceerde meerwaarde naar Rusland over te hevelen. Daarom moesten de burgerlijke krachten een kans krijgen. Niet voor niets schreven Stalin, Molotof en Worosjilof op 21 december 1936 gezamenlijk een brief aan de Spaanse ex-minister-president Largo Caballero, waarin zij hem aanraadden meer op de kleine- en midden-bourgeoisie te steunen en deze te vrijwaren voor de confiscaties van haar eigendommen door de arbeiders, republikeinse leiders in de regering op te nemen en het buitenlandse kapitaal gerust te stellen. Tevens verzochten zij hem alles te verhinderen wat Spanje op een communistische republiek zou kunnen doen gelijken. (Brief gepubliceerd in de "New-York Times" van 4 juni 1939, met een fotografische afdruk van het origineel). Het was dan ook geen wonder, dat in hetzelfde nummer van "Rundschau", waaruit we hiervoor al citeerden, ook een stuk te lezen viel, dat aan het adres van de Spaanse Trotskisten was gericht. Enige passages daaruit willen we de lezer niet onthouden. Zij luiden aldus:

"In de eerste dagen van de fascistische opstand tegen de Spaanse republiek schreef de Trotskist Dauge in de "Action Socialiste Révolutionnaire" van 25 juli: 'Wat moet de Spaanse arbeidersklasse doen? Zij beschikt over een beduidende hoeveelheid wapens... Het is noodzakelijk dat de arbeidersklasse, nadat zij de opstandelingen overwonnen heeft, de kapitalistische staatsmachine vernietigt, haar eigen diktatuur vestigt en een proletarische staat opbouwt als overgangsstadium naar een klasseloze kommunistische samenleving.'"

Natuurlijk zijn wij het met dit Trotskistisch standpunt niet eens, maar afgaande op de te pas en te onpas gespuide leuzen der bolsjewiki, zou men gedacht hebben, dat die het daar volkomen mee eens zouden zijn. Niets echter daarvan, want van dit standpunt leest men in het blad van de Komintern, dat natuurlijk het Russisch standpunt weergeeft:

"In welk een val zou de arbeidersklasse gelopen zijn, en met haar het hele volk, wanneer zij deze Trotskistische raad had opgevolgd..."

De hele politiek van Trotski is in overeenstemming met de innerlijke wensen van de reaktionaire bourgeoisie."

Het is zonder meer duidelijk, dat dit werd geschreven voor een partijaanhang, die alles wat de "grote leiders" naar voren brachten beschouwde als de grootste wijsheid en aan wie elk zelfstandig denken vreemd was. Want is er één weldenkend mens, die gelooft, dat de raad, die de Trotskist Dauge aan de Spaanse arbeiders gaf, in overeenstemming was met de innerlijke wensen van de reactionaire bourgeoisie?

Neen, niet het mededogen met de Spaanse arbeiders deed de Russische heersers - in geringe mate - de Spaanse republiek steunen. Integendeel, gelijk nazi-Duitsland en fascistisch Italië, die - in veel groter mate - Franco steunden, waren ook de Russische bolsjewiki belust op buit. Het goud van de republiek en de rechten op de exploitatie der mijnen lokte. Dat daarvoor een moord moest wor-

den gepleegd op een sociale revolutie was voor hen, die wat dat betreft reeds lang geen schoon geweten meer hadden, geen enkel bezwaar. Ter meerdere glorie van het "socialistische vaderland" deinst men voor niets terug. Het neerschieten van de soldaten en arbeiders van Kroonstad in 1921, de moord op de aanhangers van Machno in de Oekraïne in de jaren van 1918 tot 1921, het neerslaan van de opstand der Oost-Duitse arbeiders in juni 1953, het vermorzelen van Hongaarse arbeiders door Russische tanks in november 1956, de inval in Tsjechoslowakije in augustus 1968, het zijn even zovele bewijzen van het reactionaire en contra-revolutionaire karakter van 't bolsjewisme. De zucht naar economische onderdrukking en expansie is bij het bolsjewisme zeker zo groot als bij welke kapitalistische, imperialistische of fascistische staat dan ook. Een wezenlijk verschil vermogen wij dan ook niet te zien.

=====

DE "OUWE TROUWE MERRIE"

IS NIET MEER WAT ZIJ IS GEWEEST

STATEN, STEDEN, politieke partijen en maatschappelijke instellingen plegen vaak door dieren te worden gesymboliseerd. Er is een Britse- en een Nederlandse leeuw; er staat een ooievaar in het Haagse wapen, een beer in dat van de stad Berlijn; Rome heeft zijn wolvin, die volgens de legende de stichter der stad zou hebben gezoogd; de Pruisische staat en de aldus genoemde Democratische Partij in de Verenigde Staten hebben beide hun adelaar; een olifant is het zinnebeeld van de Amerikaanse Republikeinen. Op dezelfde manier pleegt 't Britse vakverbond altijd als een paard te worden afgebeeld, een olijk kijkend, ietwat ondeugend paard, waarvan de bekende Britse tekenaar Low lang geleden eens de schepper is geweest en dat sedertdien dertel heeft rondgesprongen door alle krantenartikelen over 't Britse vakbondswezen, die er om de een of andere reden behoefte aan hadden te worden geïllustreerd.

Op 17 november j.l. kon men het aan iedere Engelsman welbekende dier, over een breedte van zes kolom nog wel, weer eens aantreffen in "The Sunday Times". Ditmaal echter een tikkeltje anders dan het ooit aan de tekenstift van Low ontsproten was. Men behoefde slechts naar de ogen in de paardekop te zien om terstond te constateren, dat er met het neergezegen beestje wat aan de hand moest zijn. De afbeelding was ditmaal niet van Low zelf, maar - zoals er bij stond - vervaardigd n a a r diens ontwerp. En om iedere twijfel maar dadelijk weg te nemen, vermeldde de kop boven het bijbehorend artikel met grote letters, wat of er aan de hand was: "De ouwe trouwe merrie is niet meer wat ze is geweest."

Dat bijbehorend artikel was van de hand van Stephen Fay, een man, die de lezer van "Daad en Gedachte" in het nummer van nov. '68 al heeft leren kennen als de auteur van een belangwekkende beschouwing over de vele "wilde" stakingen in Groot-Brittannië, een man, die door de redactie van "The Sunday Times" gepresenteerd wordt als haar medewerker voor vakbondszaken.

In zijn stuk constateert Fay het zonder omwegen: de Britse vakbeweging is ziek. Zij is het volgens hem al zeker tien jaar lang, maar in de laatste tijd - de lezer van "Daad en Gedachte" gelieve te bedenken, dat dit gezegd wordt door dezelfde man, die kort tevoren had vastgesteld, dat 1968 voor Groot-Brittannië het jaar van de vele ("wilde") stakingen was geworden - is het met de patiënt zó erg geworden, dat er nodig wat aan gebeuren moet.

Fay wijst er op, dat de dokters al aan het strooien leger van de ouwe trouwe merrie zijn verschenen. Die dokters zijn: de vakbondsbureaucratie, het kapitalis-

tische ondernemerdom en de regering. Waar Fay op doelt is het feit, dat er al enige tijd geleden een regeringscommissie is ingesteld, die zich bezig moet houden met voorstellen betreffende een hervorming van het vakbondswezen. Haar rapport is al verschenen en heeft op mrs. Barbara Castle's ministerie van Arbeid en Productiviteit tussen de dokters onderling al de nodige discussie uitgelokt. De dokters, zegt Fay, zijn het er onderling over eens, dat er hoognodig medicijnen moeten worden toegediend. Maar over de vraag: wélke medicijnen verschillen zij van mening. De reden dat Fay naar de pen gegrepen heeft is deze, dat hij het met geen van de drie dokters eens is. Hij ontwikkelt daarom in zijn krant een eigen therapie, die door de redactie van "The Sunday Times" geïntroduceerd wordt als: "een begrijpelijk schema voor vakbewegingshervorming".

Begrijpelijk is het inderdaad; zó begrijpelijk, dat iedereen die het stuk leest niet de minste moeite heeft om vast te stellen, wáár "vakbondsspecialist" Fay nu eigenlijk precies staat. Zo hij al kritiek heeft op de regeringscommissie, dan in elk geval n i e t vanwege het feit, dat deze is samengesteld uit vertegenwoordigers van bonzen, patrooms en ministeries. Fay zegt niet: de hervorming van de vakbeweging zou eigenlijk 't werk van haar leden moeten wezen; nee, Fay is alleen maar van mening, dat de middeljes die door deze dokters worden voorgesteld niet tot een genezing van de ouwe trouwe merrie zullen leiden. En wat Fay, nét als de drie dokters trouwens, zich onder "genezing" voorstelt is duidelijk: een "genezen" vakbeweging, dat is in hun aller ogen een vakbeweging, die in staat zal zijn het euvel der "wilde" stakingen de kop in te drukken, een vakbeweging, die voor het ondernemerdom en de regering weer een werkelijke gesprekspartner zal zijn geworden.

Dat standpunt van Stephen Fay is natuurlijk precies het standpunt, dat men van tevoren van een medewerker van 'n zó eerbiedwaardige kapitalistische instelling als "The Sunday Times" mocht verwachten. Merkwaardig is slechts, dat Fay alvorens met z i j n geneesmiddelen te komen aandragen een soort van diagnose stelt, waarin een aantal uitspraken voorkomen, die opvallen door hun realisme.

Een beperkt realisme weliswaar - uiteraard - maar niettemin hoe beperkt en beneden de maat het ook moge zijn, een realisme, dat op krachtige wijze vloekt met de fantastische en idealistische therapie, die hij vervolgens voorstelt en ontwikkelt.

Fay constateert namelijk, dat de vakbonden in een ver verleden iets geweest zijn wat zij al lang n i e t meer zijn ook al is dat dan tot velen, die nog in de sfeer van de vakbondstraditie leven nog niet doorgedrongen. Op de oorzaken daarvan gaat Fay niet in en wie over zijn uiteenzettingen nadenkt betwijfelt of hij ze wel kent. Het is veeleer zo, dat hij de klok heeft horen luiden zonder precies te weten waar de klepel hangt. Fay constateert óók, als terloops bijna, omdat hij er eigenlijk geen weg mee weet, dat de vakbonden in discrediet zijn geraakt.

Sprekend over deze dingen ráákt Fay inderdaad aan datgene, waaruit de werkelijke ziekte van de vakbeweging bestaat, maar ook niet meer dan dat. Waarom is de vakbeweging "ziek", dat wil zeggen niet meer zo best in staat om dartzel voor het kapitalistische karretje te draven? Omdat de toenemende, in een stijgend aantal "wilde" stakingen zich uitende ontevredenheid van de vakbondsleden en haar kwijnend ledenbestand haar ongeschikt maken voor het ophouden van de schijn, dat zij bij de onderhandelingen met het ondernemerdom d e arbeidersklasse vertegenwoordigt en 't wégvallen van die schijn een bedreiging vormt voor datgene wat de vakbeweging in de modern-kapitalistische maatschappij te handhaven heeft: te weten de sociale vrede.

Wie dit begrijpt, begrijpt meteen twee andere dingen:

1. dat de "ziekte" van de vakbeweging onverbrekkelijk verband houdt met het wézen van de vakbeweging en met haar plaats in de huidige samenleving;
2. dat de geneesmiddelen die Fay voorstelt de kwaal niet kunnen opheffen,

doch deze alleen nog maar kunnen verergeren. Want wat Fay wil is langs wettelijke weg de vakbeweging meer macht over haar leden geven. Voorts wil hij door de instelling van een commissie voor Industriële Conflicten met een soort van arbitrage voorkomen, dat de economie telkens door sociale actie wordt verstoord. Het middel daartoe zou dan o.m. moeten zijn: de bepaling, dat er slechts gestaakt mag worden als driekwart van de leden zich voor de staking uitspreekt.

Wat Fay wil komt hierop neer, dat via een soort van vakbondswetgeving aan de vakbeweging het monopolie van "arbeidersvertegenwoordiging" zou worden verstrekt en dat voorts - om 't in zijn eigen woorden te zeggen - het recht tot staken weliswaar niet wordt opgeheven, maar toch zo gewijzigd, dat de stakingsdrift er door zou worden ingetoomd. Op een andere plaats zegt hij, dat wat hij bedoelt hierop neer komt, dat aan de vakbeweging "macht en verantwoordelijkheid" wordt gegeven.

Wat Fay wil is welbeschouwd niets anders dan de legalisatie van een sinds lang bestaande tendens of vaak zelfs een al lang bestaande situatie. Hij wil de integratie van de vakbeweging in de burgerlijke samenleving, die van de kloof tussen vakbeweging en arbeiders de oorzaak is, niet opheffen (wat natuurlijk ook niet mogelijk zou zijn, omdat men een langdurig historisch proces nu eenmaal niet kan doen omkeren), maar hij wil die integratie in de wet zien vastgelegd, in de naïeve veronderstelling, dat wanneer eenmaal zwart-op-wit in de wet staat, dat alleen de vakbeweging de officiële representante van de arbeidende klasse vormt het met de strijdcomité's der "wilde" stakingen wel gedaan zal zijn. Hij is zelfs zo naïef om te veronderstellen, dat als gevolg van de door hem aanbevolen maatregelen het ledental van de vakbeweging wel weer zal stijgen.

Fay bewijst met dit alles, dat hij geen dokter is, doch een soort van primitieve medicijnman, die geloof hecht aan bezweringsformules, in dit geval dan de formules van de wet. Alsof het werkelijke leven zich daaraan stoort. Men kan het vertrouwen van de arbeidersklasse niet laten terugkeren door op papier de vakbeweging tot iets te proclameren wat zij niet werkelijk is. Men kan dat des te minder, wanneer men tegelijkertijd op papier nadrukkelijk de belangrijke functie der vakbeweging voor de kapitalistische samenleving onderstreept.

Fay's voorstel is een tegenstrijdig voorstel. De tegenstrijdigheid echter die het aankleeft is de tegenstrijdigheid waaraan "de ouwe trouwe merrie" zélf mank gaat. Haar ziekte is ongeneeslijk. Zij kan haar functie in de kapitalistische maatschappij slechts goed vervullen wanneer zij een minimaal vertrouwen bij de arbeiders heeft en zij verliest dat vertrouwen hoe langer hoe meer en tot zelfs beneden het vereiste minimum, juist dóórdat zij een functie in de kapitalistische maatschappij heeft. Daar kan geen dokter en geen medicijnman wat aan veranderen.

=====

O O K I N N E D E R L A N D

VOLGENS de organen van het N.K.V. (wij ontleen het feit aan "Richting" van 20 november j.l.) stelt de Nederlandse Vakbeweging de doelmatigheid van haar werkwijze ter discussie. De mededeling sluit aan bij de uitspraken van Mertens c.s., die wij in een vorig nummer al hebben besproken.

Uit de dagbladen blijkt, dat er on-

rust heerst in de vakbeweging en dat zij zich wil bezinnen op de vraag, aan welke oorzaak toch wel haar ledenverlies moet worden geweten. Zij gaat, om 't antwoord te vinden, dat vrijwel elke arbeider haar zou kunnen geven, de instelling van studiecommissies overwegen. Blijkbaar is ook in Nederland de "ouwe trouwe merrie" ziek en probeert men ook hier medicijnmannen voor haar te vinden.

=====

VERZET BIJ BRENTFORD NYLONS

IN HET PLAATSJE Stratford in het oostelijk deel van de Londense agglomeratie staat een fabriek van de n.v. Brentford Nylons, aldus genoemd, omdat het hoofdkantoor van de onderneming in Brentford is gevestigd. Er werken ongeveer 500 personeelsleden - voor het overgrote deel vrouwen en meisjes - die lakens en slopen vervaardigen uit nylongarens. De omstandigheden waaronder dat gebeurt zijn zó achterlijk, dat het schier ongelooflijk is.

Het bedrijfsgebouw is géén eigendom van Brentford Nylons. De firma heeft een oud fabrieksgebouw gehuurd voor £ 30.000 per jaar. Iedere poging om die oude fabriek geschikt te maken voor het doel waarvoor ze nu gebruikt wordt is achterwege gebleven. De ruimte is eenvoudig volgestouwd met machines; klaar was Kees. Zo volgepakt met werktuigen en materialen is het pand, dat de arbeidsters zich er nauwelijks goed kunnen bewegen. Tot in de gangen toe liggen de klossen met garens opgestapeld. Het is herhaaldelijk voorgekomen, dat zulks aanleiding gaf tot zich stoten en verwondingen.

Van een behoorlijk schoonmaken der werkvertrekken is geen sprake, kán onder die omstandigheden ook geen sprake zijn. Er zijn veel te weinig toiletten en ze zijn bovendien nog smerig ook. Ruimte om tijdens het werk persoonlijke eigendommen behoorlijk op te bergen ontbreekt. Een voorraadkamer, waar voortdurend grondstoffen moeten worden gehaald, is slechts bereikbaar via de toiletten van de mannen. Er is geen kantine. Thee en sandwiches worden klaargemaakt in een geïmproviseerd keukentje, dat pal naast de w.c.'s ligt. De theepauze duurt op de kop af tien minuten. Zitten of uitrusten tijdens die pauze is onmogelijk, want er zijn geen stoelen. De meisjes moeten zich behelpen met een bankje (waarvan er enkele zijn), de een of andere kist of... staan. Er zijn enkele trappen in die fabriek, maar dat zijn in werkelijkheid ijzeren ladders. Er is er geen een of er zijn treden van kapot. Er zijn al een paar ernstige valpartijen geweest, doordat iemand op een ontbrekende sport stapte. Voor dat soort en andere mogelijke ongevallen is maar weinig "eerste hulp" aanwezig. Ergens in het kantoor staat een vuil verbanddoosje. Dat is alles. Iemand, die van E.H.B.O. verstand heeft, zoekt men tevergeefs.

Met schone beloften in advertenties zijn de arbeidsters naar dit bedrijf gelokt. Er werd een loon van £30 (f 240) per week in het vooruitzicht gesteld. De beloning geschiedt echter op basis van stukwerk. Het komt voor, dat met veel gejacht en gedraaf die £ 30 bereikt wordt. Maar dat kan alleen bij een onafgebroken en ongestoorde voortgang der productie. In de praktijk stokt die echter voortdurend. De regelmatige aanvoer van garens naar de machines hapert telkens. Omdat de rommelige organisatie het interne vervoer in het bedrijf ernstig belemmert en om andere redenen, die de arbeidsters verborgen blijven.

De loonadministratie is een chaos. Er worden geen loonzakjes gedistribueerd. De personeelsleden moeten naar het kantoor om hun geld te halen. Daar staan ze dan op vrijdagen in twee lange rijen te wachten. Het tijdverlies is enorm. De inhoud van de loonzakjes blijkt - door telfouten of slordigheden in de administratie - herhaaldelijk niet te kloppen. Dan wordt er gezegd, dat het de volgende week wel zal worden verrekend. Soms moeten de meisjes weken wachten eer zulke loonachterstanden zijn weggewerkt. Soms is de bedrijfsleider zo welwillend wel een paar pond uit zijn eigen zak te lenen in zo'n geval. Het is ook voorgekomen, dat een bepaalde loonsom zogenaamd per postwissel zou zijn overgemaakt, maar nooit ontvangen werd. Soms ontvangt een meisje helemaal geen loon. Er is te weinig geld gestuurd of gehaald. Dan wordt er gezegd, dat ze maar tot de volgende week moet wachten.

Herhaaldelijk is er geklaagd over het feit, dat de voorraadkamer alleen via de mannentoiletten te bereiken was. Mevrouw Turnbull, de opzichteres, vond dergelijke klachten "onzin en kinderachtig". Op soortgelijke wijze ging het met andere

klachten.

De arbeidsters in deze fabriek zijn aangesloten bij de National Union of Tailors and Garment Workers (de kleermakersvakbond). Het enige wat ze ooit van die vakbond merkten was, dat er op gezette tijden iemand verscheen om de contributie op te halen. Dat in dit bedrijf alle wettelijke fabrieksvoorschriften betreffende hygiëne en veiligheid eenvoudig met voeten worden getreden, is iets waar die vakbond zich nimmer om bekommerde. Dat er geregeld ontslagen vielen, zonder dat de vakbond er in werd gekend, was iets, dat de vakbond al even weinig scheen te interesseren. De onderlinge verhoudingen tussen de personeelsleden waren - gevolg van het stukwerk - over het algemeen slecht!

STRIJD.

In oktober van het vorige jaar is het plotseling in deze fabriek tot felle strijd en zelfs tot een dagenlange bezetting van het bedrijf gekomen, die zelfs in de vorm van uiterst kleine berichten de Nederlandse kranten heeft gehaald. De directe aanleiding tot de gebeurtenissen vormde het ontslag van 100 personeelsleden zonder enige voorafgaande aanzegging of waarschuwing. Bij de loonuitbetaling vernamen ze, dat ze op maandag niet meer terug behoeften te komen. Ze waren volkomen willekeurig uitgezocht. Het beginsel van: bij ontslagen éérst de laatstgekomenen was niet toegepast. De reden voor het ontslag kon niemand precies opgeven. Het hield verband met een tijdelijk gebrek aan grondstoffen, of te grote voorraad afgewerkte producten, maar wat het nu eigenlijk was werd niet duidelijk.

Enkele ontslagen meisjes belden in paniek de vakbond op. "Tja, de man die dit soort zaken behartigde was toevallig met vakantie. Maar de man die er wél was zou zien wat of hij kon doen." Op maandag dan, wel te verstaan!

Op maandag 7 oktober, 's morgens om half acht stonden de ontslagenen bij de ingang van de fabriek. Daar verscheen ook de vakbondsbestuurder M.W. Juniper. Zijn eerste woorden waren: "Wie leidt eigenlijk deze staking?" Er was op dat moment nog nauwelijks sprake van een staking, maar het was iedereen wel duidelijk, dat zo er al sprake van een staking mocht wezen, deze in ieder geval n i e t door de bond geleid werd. "Jullie hebben nog nooit wat gedaan!", zeiden de meisjes hem in zijn gezicht. Waarop de heer Juniper vreselijk kwaad werd. "Zijn jullie van plan naar mij te luisteren?", schreeuwde hij. "Wie zal deze strijd organiseren, ik of jullie?"

Om half negen drongen de honderd ontslagenen plus een groot aantal niet-ontslagenen, dat geweigerd had aan het werk te gaan en buiten was gebleven, de fabriek binnen. De boze meneer Juniper raakte nu geheel van streek. In het bedrijf werd een vergadering gehouden. De heer Juniper vertelde de meisjes, dat de bedrijfsleiding niet tot onderhandelen bevoegd was en dat er een deputatie naar het hoofdkantoor in Bentofrd diende te gaan.

"Laat ze maar hier komen", werd er geroepen. De heer Juniper wist het klaar te spelen, dat er toch een deputatie naar Bentford ging. De arbeidsters drukten door, dat het bedrijf in afwachting van de resultaten in ieder geval bezet bleef.

VERSCHEIDENE DAGEN.

De bezetting duurde verscheidene dagen, omdat het eerste resultaat of zogenaamde resultaat van de besprekingen maar weinig bevredigde. De directie in Bentford speelde de "verbaasde". Ze zei héél verwonderd te zijn over alle klachten en zich gewoon niet vóór te kunnen stellen hoe zo iets mogelijk was. Wat de ontslagenen betreft, er moest bepaald een misverstand in het spel zijn, er was sprake van een wachtgeldregeling, natuurlijk gold die in de allereerste plaats de laatstgekomenen, binnenkort zou er weer op volle sterkte worden gewerkt, enz. enz.

De enige keer, dat de eerbiedwaardige meneer Juniper zijn mond open deed was om de directie gerust te stellen. "Wij van de kleermakersbond", zo vertelde hij haar, "zijn mensen waar best mee te praten valt!"

Onder de druk van de bedrijfsbezetting deed de directie tenslotte echter diverse toezeggingen. Er zou een tijdelijke werktijdverkorting worden ingevoerd met bepaalde financiële regeling zónder ontslagen en de klachten over de arbeidsverhoudingen en de loonbetalingschaos zouden worden onderzocht.

Wat er tenslotte uitkwam was, dat er verandering in de productie werd aangebracht. Er zouden voortaan hoofdzakelijk slopen worden gemaakt. Het betekende, dat er toch diverse personeelsleden overbodig raakten en dat anderen wel graag wilden vertrekken omdat dát soort werk hen minder beviel. De heer Juniper haastte zich bij de arbeidsbureau's voor andere baantjes te bemiddelen. In dat soort werk bleek deze bestuurder wel van wanten te weten. Op woensdag 9 oktober was het zover, dat een aantal meteen het bedrijf verlaten zouden. Toen hun loonafrekening kwam bleek er... in de zakjes weer eens te weinig te zitten. Eigenlijk zou op die dag de arbeid bij Brentford Nylons zijn hervat, maar dat gebeurde niet. Er werd "gestaakt met gekruiste armen" uit protest tegen de loonafrekening; er werd ook nog aldoor gestaakt omdat de besprekingen met de directie nog nauwelijks tot iets hadden geleid.

Woensdagmiddag werd in de bezette fabriek een vergadering gehouden, waarin de heer Juniper het woord voerde. Hij bleek nu opeens veel beter van de tongriem gesneden dan maandagmorgen. Hij zei: "Er is een enorme lijst met dingen, die hier allemaal moeten veranderen. Dat kan natuurlijk niet ineens. Maar ik verzeker jullie, ik ben zo nodig bereid om minister Barbara Castle er zélf bij te halen!"

De directie zelf liet het ook niet aan beloften ontbreken. Samen met de bestuurder Juniper slaagde zij erin het werk hervat te krijgen. Zo eindigde een fel verzet, dat spontaan begonnen was, via het optreden van de onder druk gezette vakbond eigenlijk toch min of meer in het drijfzand.

=====

GEORGANISEERD - ONGEORGANISEERD

HET VRAAGSTUK van de positie der georganiseerde- ten opzichte van de ongeorganiseerde arbeiders staat de laatste tijd weer in het brandpunt van de belangstelling. Mertens van 't Nederlands Katholiek Vakverbond heeft het terloops aangevoerd toen hij zich op 16 december tot de verbondsraad van deze vakcentrale richtte, men ziet 't nogal eens besproken in de diverse vakbondsbladen en het vormt regelmatig een thema voor ingezonden-stukken-schrijvers in de grote dagbladen. Dat alles is niet zo'n wonder, want de verhouding tussen georganiseerden en ongeorganiseerden - we bedoelen hier: hun getalsverhouding - raakt aan die dingen, waarmee in de moderne samenleving de vakbeweging staat of valt. Zij maakt namelijk aanspraak op een soort van monopoliepositie bij het routine-overleg met de ondernemers en gebruikt daarvoor het argument, dat zij - de officiële vakbeweging de enige werkelijke representante van de arbeiders is. Van dat argument blijft natuurlijk niet veel heel, wanneer zich een belangrijk deel van de arbeiders buiten de officiële organisaties bevindt.

Is het aantal ongeorganiseerden klein, dan speelt dit probleem natuurlijk slechts in geringe mate. Hun aantal is dan te verwaarlozen; de vakbeweging, die een tachtig of vijfenzeventig procent van de arbeiders in haar gelederen heeft, kan nog wel met enig recht of met enig schijn van recht beweren, dat dé arbeiders georganiseerd zijn. Geheel anders wordt het, wanneer het percentage der bij de officiële vakbonden aangeslotenen niet meer dan vijftig procent bedraagt of zelfs nog minder. Nog erger wordt het - voor de vakbeweging - wanneer zo'n percentage van minder dan vijftig voortdurend verder daalt. Zó is precies de situatie in Nederland. Er valt weliswaar een toeneming van het ledental der drie vakcentralen

waar te nemen en de drie centralen hebben daar genoeg mee geschermd en genoeg over opgescheept, maar de beroepsbevolking neemt, tengevolge van de groei van het Nederlandse kapitalisme veel sneller toe dan 't ledental van de vakbeweging. Absoluut gezien is er van een groei van de vakbeweging sprake; in procenten uitgedrukt wordt het aantal georganiseerden voortdurend kleiner.

Aangezien de kwestie in hoeverre de vakbeweging nog als dé representante van de gezamenlijke werknemers gelden kan een levenskwestie voor de vakbeweging is, is het zeer begrijpelijk, dat zij de ongeorganiseerden voortdurend onder morele druk zet om hen tot aansluiting bij de bonden te bewegen. Het morele middel waarvan zij zich daarbij bedient is de beschuldiging, dat de ongeorganiseerden allemaal maar parasieten en profiteurs zijn, die de voordelen van het vakbondswerk maar al te graag genieten zonder er ook maar één offer voor over te hebben.

Wij hebben in het verleden die beschuldiging al eens weerlegd. Wij hebben geconstateerd, dat de werkelijkheid precies omgekeerd is en dat het niet de ongeorganiseerden zijn, die van de vakbeweging profiteren, doch dat het de vakbeweging is, die profiteert van de strijdbaarheid der ongeorganiseerde arbeiders. Wie hebben enige jaren geleden de z.g. "loonexplosie" bewerkstelligd? Niet de bonden, die zich aanvankelijk tegen stakingsacties verklaarden, doch de ongeorganiseerden die met hun "wilde" strijd de patroons én de kapitalistische staat op de knieën hebben gekregen. Wie hebben voor ruim twee jaren loonverbeteringen in de metaalsector afgedwongen? Niet de bonden, maar de "wilde" stakers in het Nieuwe Watergebied. Pas toen zij de arbeid hadden neergelegd reisde Is. Baart haastig van Den Haag naar Rotterdam om te zien, wat of hij voor de bond nog aan winst uit dat conflict zou kunnen slepen.

Het zijn niet alleen wij, die dergelijke dingen beweren. De arbeiders zelf weten het bliksems goed. Dat blijkt vaak genoeg uit de ingezonden stukken. We troffen er weer een aan in "Het Vrije Volk" van zaterdag 28 december. In het bewuste schrijven wordt de vraag gesteld of "de georganiseerden nu werkelijk klassebewuste strijders" zijn. Dat is een ouderwetse en wat cliché-achtige uitdrukking, die wij in onze terminologie liever niet overnemen. Wij geloven niet zo erg aan het klassebewustzijn of aan de strijd voor idealen. Daar strijden de ongeorganiseerden al evenmin voor. Zij vechten voor hun belangen. Wat hen in conflict met de bonden brengt is, dat de bonden voor de belangen der gevestigde orde opkomen en de belangen der arbeiders daarmee in strijd zijn. Overigens echter heeft de inzender - zekere W. Geurtz, Abcoudestraat 30, Rotterdam-25 - natuurlijk volkomen gelijk als hij zegt, dat het de vakbonden zijn geweest, die, gebonden door contracten, elke spontane actie de kop hebben ingedrukt. "Vaak", aldus de schrijver van het ingezonden stuk, "waren het de ongeorganiseerden, die het initiatief namen." Dat is volkomen juist, zoals hij ook terecht vaststelt, dat de werkgevers - terwille van de arbeidsrust - liever georganiseerden in dienst hebben. Dat zijn, net als de percentages die wij zopas noemden, keiharde feiten, gelijk het ook een feit is, dat de heer Geurtz bepaald geen "parasiet" genoemd mag worden. Hij schrijft, dat hij geen lid van de vakbeweging wil wezen, omdat deze geen (strijd)offer wil brengen; hij, Geurtz, wél!

=====

VAN DE REDACTIE.

W.M. te G. Uw bijdrage kwam te laat om nog in dit nummer mee te kunnen nemen. Op de eerstkomende redactievergadering zal het echter worden besproken en zo mogelijk in het februari-nummer worden opgenomen.

=====